

تحلیل تأثیرات توسعه معماری سنتی و غرب در تزئینات معماری خانه‌های قاجاری، مورد مطالعاتی: شهر کرمانشاه در منطقه غرب ایران*

پگاه چالشگر^۱ - مژگان خاکپور^{۲*} - علی اصغرزاده^۳

۱. دانشجوی دکتری معماری، گروه معماری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.
۲. استادیار گروه معماری، دانشکده‌ی معماری و هنر، دانشگاه گیلان، رشت، ایران (نویسنده مسئول).
۳. استادیار گروه معماری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۱۵ تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۲/۰۲/۲۰ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۲/۲۸ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۶/۱۴

چکیده

تحولات هنر تزئینات معماری قاجاری ایران تحت تأثیر نفوذ مدرنیسم و رویکرد توسعه‌ی معماری، با رونق ارتباطات پادشاهان این دوره با جهان غرب صورت گرفت. این تغییرات در تزئینات خانه‌های قاجاری کرمانشاه در بخش گسترده‌ای از بافت تاریخی نمود یافت؛ در این پژوهش، چگونگی کاربرد تزئینات به‌طور اخص در خانه‌های قاجاری شهر کرمانشاه و تحلیل میزان تأثیرگذاری الگوهای توسعه معماری در تزئینات خانه‌ها به‌عنوان پرسش‌های اساسی تحقیق مطرح شده است که تاکنون مورد ارزیابی قرار نگرفته است. شیوه تحقیق این پژوهش تاریخی - تفسیری انتخاب شده و طی مراحل «بررسی الگوهای تزئینات و تعیین مولفه‌های تأثیرپذیری از معماری سنتی و غرب در خانه‌ها»، «تحلیل تطبیقی چگونگی و میزان تأثیرگذاری معماری سنتی و غرب در تزئینات خانه‌های قاجاری کرمانشاه» و «تبیین و ارزیابی چگونگی و میزان الگوپذیری تزئینات از معماری سنتی و غرب در خانه‌ها» صورت گرفته است. تحلیل موضوع در این نوشتار در مرحله شناسایی، سازماندهی و ارزیابی به‌صورت تطبیقی میسر شده است. تحلیل و جمع‌بندی نتایج حاصل از یافته‌های فرآیند ارزیابی شاخصه‌های اصلی متأثر از معماری سنتی و غرب در این پژوهش نشانگر آن است که، تحولات و الگوپذیری تزئینات خانه‌های قاجاری کرمانشاه به صورت تحولات کاربردی، طی سه دوره‌ی معماری با سبک‌های سنتی، غربی و تلفیقی متجلی شده است. در دوره‌ی اول با الهام از گذشتگان و حفظ هویت تحت تأثیر مولفه‌های تزئینات معماری سنتی ایران، در دوره‌ی دوم همزمان با آغاز تأثیرات معماری غرب در ایران، تحت تأثیر مولفه‌های تزئینات معماری غرب و در دوره‌ی سوم با الهام از گذشتگان و الگوبرداری از معماری غرب به‌صورت تزئینات تلفیقی نمود یافته است.

واژگان کلیدی: تزئینات، معماری، خانه‌های قاجاری، کرمانشاه.

۱. مقدمه

تحلیل تاثیرات توسعه معماری سنتی و غرب در تزئینات خانه‌ها پرداخته است و در پی یافتن پاسخ دو پرسش به شرح ذیل است:

۱. تزئینات معماری خانه‌های قاجاری کرمانشاه چگونه بوده است؟
۲. میزان تاثیرگذاری الگوهای توسعه معماری در تزئینات معماری خانه‌های قاجاری کرمانشاه به چه صورت بوده است؟

۱-۱- پیشینه تحقیق

بررسی پیشینه تحقیق نشانگر آن است که، پژوهش‌های متعددی در زمینه تزئینات در ادوار مختلف تاریخی ایران شکل گرفته است که اغلب محققین به گونه‌شناسی و توصیف ویژگی‌های ظاهری و تزئینی آثار معماری تمرکز داشته‌اند. با بررسی خانه‌های کرمانشاه به نظر می‌رسد که در برخی از اسناد مورد مطالعه به تزئینات در آثار هنری مستقل از معماری و یا به‌طور کلی پرداخته شده اما تاکنون مطالعه‌ای نظام‌مند و مستقل درباره موضوع پژوهش حاضر انجام نشده و تحلیل تزئینات خانه‌های کرمانشاه و میزان الگوپذیری از مؤلفه‌های معماری سنتی و غرب بدین‌گونه صورت نگرفته است؛ در این زمینه مواردی از پژوهش‌های مرتبط در ذیل، بیان شده است.

تغییرات تزئینات خانه‌های قاجاری کرمانشاه، بخش گسترده‌ای از بافت تاریخی شهر را که مرکز سیاسی و حکومت شاهزاده‌ای قاجار بود تحت تاثیر قرار داد. مطالعات بر اساس اهمیت موضوع، با تحلیل و شناخت الگوهای تزئینات خانه‌های قاجاری، چگونگی تاثیرپذیری از تکنیک‌های سنتی و نفوذ توسعه معماری غرب، باز زنده‌سازی اندیشه‌ها و معماری پیشین به لحاظ غنی ساختن فرهنگ ایرانی از جهان‌بینی سبک تزئینات قاجاری و حفظ این میراث فرهنگی که تداعی‌کننده خاطرات گذشتگان است در معماری خانه‌های قاجاری کرمانشاه محقق شده است. اما تاکنون تزئینات این خانه‌ها به لحاظ میزان تاثیرپذیری از مؤلفه‌های معماری سنتی، معماری غرب و الگوهای تزئینات بدین‌گونه ارزیابی نشده است. در این پژوهش ابتدا روند تحولات تزئینات قاجاری و سپس نموده‌های آن در خانه‌ها به‌عنوان میراث فرهنگی ارزشمند مورد تحلیل تطبیقی قرار گرفته است. ضمن عطف به پیشینه تحقیق و تحلیل موضوع در بررسی فرضیات به نظر می‌رسد که نفوذ رویکرد توسعه معماری غرب باعث پدید آمدن الگوهای تزئینات قاجاری شد و تغییرات تزئینات خانه‌های قاجاری کرمانشاه از تزئینات در همین بازه الگو می‌گیرد. این پژوهش با رویکرد تطبیقی به

جدول ۱: سابقه پژوهش‌های مرتبط با موضوع

موضوع	نگارنده	مستندات	عنوان	مباحث	سال
کرمانشاه	کریمی	کتاب	جغرافیای مفصل کرمانشاه	ویژگی‌های طبیعی، جغرافیایی و تاریخی	(Karimi 1938)
کرمانشاه	بیات	کتاب	جغرافیای مختصر کرمانشاه	جغرافیای مفصل تاریخی غرب ایران	(Bayat 1978)
کرمانشاه	افشار سیستانی	کتاب	کرمانشاهان و تمدن دیرینه آن	اوضاع طبیعی، جغرافیایی، تاریخی، اجتماعی و اقتصادی	(Afshar Sistani 1992)
خانه	معماریان	کتاب	آشنایی با معماری مسکونی ایرانی	گونه‌شناسی درونگرا و برونگرا، بررسی عناصر معماری، الگوهای ساختاری و تزئینات	(Memarian 1993)
معماری	بیگلری	کتاب	تاریخ کرمانشاه در عصر قاجار	نگرش تاریخی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی	(Bigleri 1997)
معماری	افشار اصل و خسروی	کتاب	معماری ایران در دوره قاجار	بررسی ویژگی‌های معماری قاجار	(Afshar Asl and Khosravi 1998)
کرمانشاه	سلطانی	کتاب	جغرافیای تاریخی و تاریخ کرمانشاه	جغرافیای تاریخی، اقتصاد، معارف، هنر و فرهنگ	(Soltani 2002)

موضوع	نگارنده	مستندات	عنوان	مباحث	سال
کرمانشاه	مرادی	کتاب	سیمای میراث فرهنگی کرمانشاه	تاریخی، جغرافیای، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی	(Moradi 2003)
معماری	قبادیان	مقاله	دارالخلافة ناصری	تحلیل پدیده سنت و تجدد در معماری تهران	(Qobadian 2004)
خانه	کاتب	کتاب	معماری خانه‌های ایرانی	شاخصه‌های معماری خانه‌های سنتی، تزیینات تهران	(Kateb 2012)
هویت معماری	قاسمی سیچانی و معماریان	مقاله	بازشناسی هویت معماری ایرانی تحلیل خانه‌های قاجاری اصفهان	الگوهای شکلی، اقلیمی و فرهنگی خانه‌های اصفهان	(Ghasemi Sichani, and Memarian 2010)
خانه	حائری مازندرانی	کتاب	خانه، فرهنگ، طبیعت	خانه‌های کاشان، همدان، کرمان، رشت و شیراز	(Haeri Mazandarani 2009)
معماری	کمالی	مقاله	معماری دوره قاجار	معماری قاجار، تغییر الگوی ساختاری درونگرا به برونگرا	(Kamali 2010)
تزیینات	گودرزی	کتاب	آئینه خیال	معماری قاجار، نقوش تزیینی معماری قاجار تهران	(Gudarzi 2009)
گونه‌شناسی	خاکپور، انصاری و طاهرینیان	مقاله	گونه‌شناسی خانه‌های بافت رشت	گونه‌شناسی خانه‌های رشت و تفکیک الگوهای معماری	(Khakpour, An-sari, and Tahernian 2010)
سنت و تجدد	رمضان جماعتو نیستانی	مقاله	جلوه‌های سنت و تجدد در ورودی خانه‌های تهران	شاخصه‌های معماری خانه‌های قاجاری تهران	(Ramezan- Jamaat, and Neyeštani 2012)
معماری	ریاضی	کتاب	تأثیر تجدد بر سازمان فضایی تهران	بررسی تحولات در ساختار فضای تهران	(Riyazi 2010)
معماری	فرهاد و کاشانی	مقاله	بررسی معماری و شهرسازی قاجاری	معرفی عوامل تعیین‌کننده در معماری قاجار	(Farhad and Kashani 2009)
خانه	صارمی نائینی و مسعودی	مقاله	بررسی خانه‌های تاریخی بیرجند	شرایط اقلیمی، درونگرایی در معماری خانه‌های قاجار	(Saremi Naeini and Masoudi 2010)
خانه	زارعی	مقاله	بررسی ویژگی‌های سبکی گونه معماری مسکونی دوره قاجار شیراز	بیان ویژگی‌های معماری، سازه، تزیینات و بررسی تأثیرات معماری غربی	(Zarei 2010)
تزیینات	بابازاده اسکویی و پاکروان	مقاله	الگوهای مطرح در طراحی نمای خانه‌های قاجار	بررسی معماری از لحاظ ساختار، زیبایی‌شناسی و تأثیرات غرب در معماری خانه‌ها	(Babazade Oskouei and Pakravan 2011)

موضوع	نگارنده	مستندات	عنوان	مباحث	سال
خانه	قلیچ‌خانی	مقاله	رویکردی تحلیلی به سیر تحول خانه قاجار ایرانی	تحولات معماری در گرایش به برونگرایی و ارتباط با محیط، سبک زندگی و فضای اجتماعی	(Qelichkhani 2011)
معماری و فرهنگ	ارمغان، سلطان‌زاده و ایرانی بهبهانی	مقاله	معماری و فرهنگ در خانه‌های تهران در دوره قاجار	بررسی شیوه زندگی، معماری و تزئینات قاجار و تاثیرگذاری سبک غربی	(Armaghan, Sultanzadeh, and Irani Behbahani 2013)
معماری	شاهرودی	مقاله	تاثیر تعاملات فرهنگی ایران و اروپا بر معماری ایران در دوره قاجار	تحولات ناشی از نیازهای جدید و ظهور تکنولوژی تحت تاثیر الگوهای غربی و عدم استفاده از الگوهای سنتی	(Shahroudi 2014)
معماری و فرهنگ	ابراهیمی، سلطان‌زاده و کرامتی	مقاله	بازتاب فرهنگ غرب در تحول سبک زندگی و معماری خانه‌های اواخر قاجار همدان	تاثیرگذاری الگوهای رفتاری افراد جامعه در شکل‌گیری فضای سکونت، میزان اثربخشی فرهنگ غرب در سبک زندگی مردم شهر همدان و معماری خانه‌ها	(Ebrahimi, Sultanzadeh, and Keramati 2017)
خانه	روشندل‌هاشمی زرج‌آباد و قربانی	مقاله	بررسی معماری خانه‌های سنتی قاجار	معرفی معماری خانه قاجاری، تزئینات آجرکاری، کاشی‌کاری، هفت‌رنگ و معرق، گچبری‌های سرستون‌ها، حوضخانه‌ها و ارسی‌ها	(Roshandel, Hashemi Zar-jabad, and Ghor-bani 2015)
خانه	دبده و فرحی‌نیا	مقاله	بررسی تاثیر تغییر کاربری معماری داخلی خانه تاریخی بهنام	انعطاف‌پذیری با تغییر کاربری، پاسخگویی به نیاز جدید، یکپارچگی و پیوستگی فضاها و تزئینات متنوع در فضای داخلی	(Dabdabeh and Farhinia 2018)

۲. روش تحقیق

در راستای اهداف و مبانی تحقیق، شیوه تحقیق این پژوهش به جهت پرداختن به رویدادهایی که در گذشته رخ داده و روند تأثر از تاریخ تحلیل آثار، تاریخی-تفسیری انتخاب شده است (Qayumi Bidhendi 2004). تحلیل موضوع در این نوشتار در مرحله شناسایی، سازماندهی و ارزیابی میسر شده و با ارزیابی تطبیقی شاخصه‌های تعیین شده است؛ فرآیند اجرا مطابق شکل صورت می‌گیرد:

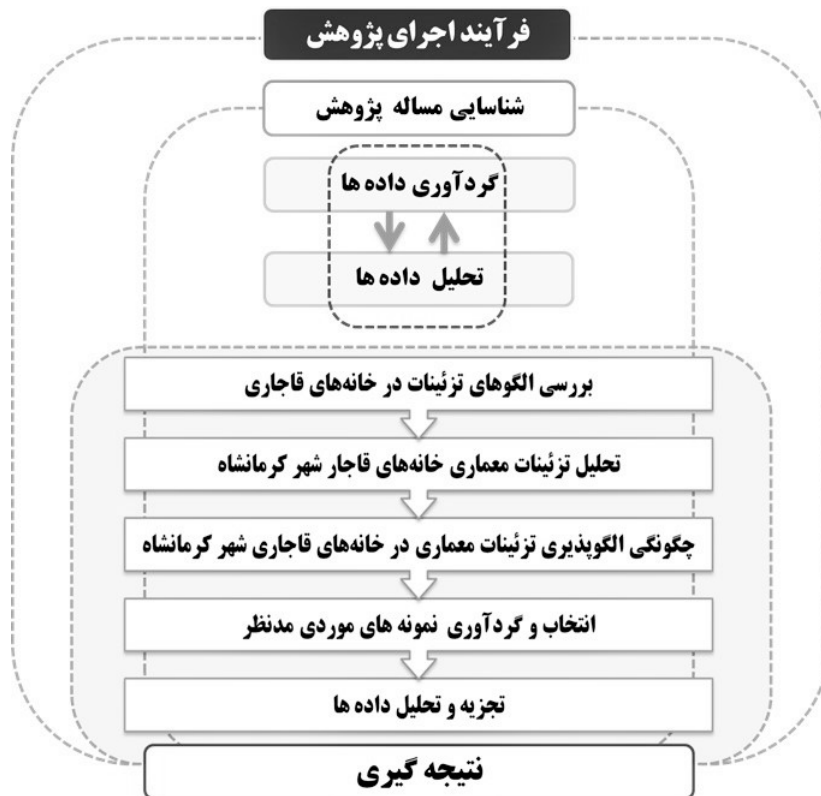
۱. «بررسی الگوهای تزئینات و تعیین مولفه‌های تاثیرپذیری از معماری سنتی و غرب در خانه‌ها»: تعبیر صحیحی از مساله در ارتباط با اثر شناخته‌شده ارائه می‌شود؛ واقعیت‌های مربوط به موضوع استنتاج می‌گردد و الگوهای تزئینات و مولفه‌های تاثیرپذیری از معماری سنتی و غرب به‌عنوان معیارهای ارزیابی خانه‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲. «انتخاب و تحلیل شاخصه‌های تزئینات خانه‌ها» که شامل: الف- انتخاب خانه‌ها، ب- تحلیل شاخصه‌ها می‌باشد. با بررسی مبانی نظری، نمونه‌های موردی به‌صورتی که از

نظر تاریخ احداث، روند تاثیرپذیری از معماری سنتی و غرب را آشکار کند انتخاب می‌شوند. عطف به سابقه تاریخی مطالعات، خانه‌های قاجاری کرمانشاه به‌عنوان یادگار ارزشمند میراث فرهنگی در بافت تاریخی قرار دارند که در آثار ملی ایران به ثبت رسیده و دارای ویژگی‌های مورد نظر پژوهش می‌باشند. تحلیل نحوه تاثیرپذیری شاخصه‌های مورد نظر که به‌صورت «ساختار، عناصر و کاربرد در تزئینات» است از مولفه‌های معماری سنتی و نفوذ توسعه معماری غرب صورت می‌گیرد و وضعیت تزئینات خانه‌ها ارزیابی می‌شود؛ در نهایت براساس میزان تاثیرپذیری مقادیری کمی (در واحد درصد) ارائه می‌شود.

۳. «نتیجه‌گیری»: نتایج پژوهش «تحلیل تطبیقی میزان تاثیرگذاری معماری سنتی و غرب در مولفه‌های تعیین‌شده»، «تحلیل تطبیقی چگونگی و میزان تاثیرگذاری معماری سنتی و غرب در تزئینات خانه‌ها» و در نهایت «تبیین و ارزیابی چگونگی و میزان الگوپذیری تزئینات معماری از معماری سنتی و غرب در خانه‌ها» را فراهم می‌کند.

شکل ۱: فرآیند اجرا



۳. مبانی نظری

تزیینات معماری ایران، بیانگر تفکرات، خلاقیت، زیبایی‌شناسی و هنر معماران است که در هر دوره تاریخی با توجه به نیازها و امکانات موجود توسعه یافت. این تزیینات جلوه‌گر بخش‌های مختلف عناصر معماری از جز به کل شد و با روش‌های گوناگون در بنا اجرا گردید (Makinejad 2017, 95). تزیینات، هویت معماری را با بیان ارزش‌های فرهنگی، تاریخی، اجتماعی معرفی نمود. تمایزات سبک‌های تزیینات در ادوار مختلف با در نظر گرفتن ویژگی‌های جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی و مذهبی قابل توجه بود و معماران ایرانی با به‌کارگیری مجموعه‌ای از آرایه‌ها مانند: سقف‌های چوبی منقوش، ستون‌ها و سرستون‌های چوبی زیبا، استفاده از طرح‌های برجسته در سقف‌ها، منبت‌کاری، گره‌سازی، طره‌سازی و مشبک‌کاری به خلق بناهای مجلل پرداختند (Kateb 2012, 341). معماری قاجاری، تحت تأثیر تغییرات بزرگ در زمینه مفهومی و کالبدی شکل گرفت و با نفوذ معماری غربی الگوهای معماری اروپایی با الگوهای ایرانی ادغام گردید (Tahmasbifard 2020). از دیدگاه نظریه‌پردازان، این دوره شبه مدرن و متفاوت با اصول معماری سنتی ایران است و به‌واسطه تغییر شاخصه‌ها و عوامل گوناگون به‌عنوان دوره گذار ظهور نمود (Haj Mohamadi et al. 2021). در دوران قاجار الگوی ساختاری فضاها منطبق بر معماری سنتی بود؛ طراحی به‌صورت تلفیقی سنتی و

متأثر از معماری غرب شکل گرفت و از عناصر، جزئیات، فرم‌ها، اشکال و تزیینات غربی در بناها الگوبرداری شد (Bani Masoud 2012, 700). موضوع تزیینات، به‌صورت بدیع همراه با نفوذ فرهنگ غرب متمایز شد و اجرای متفاوت تزیینات از ویژگی‌های شاخص این دوره بود (Afzal Tousei, Selahi, and Selahi 2012). عصر قاجار تحت تأثیر استفاده تزیینات غربی، تنوع رنگ، تجمل‌گرایی، به‌کارگیری عناصر طبیعی در نقوش و اجرای طرح‌ها به‌صورت غیرهندسی است (Kianmehr, Taqvi 2015; Nejad, and Mirsalehian. 2015).

عمده‌ترین تزیینات، کاشی‌کاری، سنگ‌کاری، نقاشی و آئینه‌کاری بود که از لحاظ رنگ و تنوع موضوعات تحت تأثیر غرب قرار گرفت (Makinejad 2017, 48). در این دوره تزیینات متأثر از معماری غرب در کاخ‌ها و بناهای اشراف است؛ گچ‌بری‌ها، حجاری‌ها، کاشی‌کاری‌ها از نقوش و عناصر تزیینی غربی الگو پذیرفت. مفاهیم زیبایی‌شناسی در بناهای قاجاری با به‌کارگیری خطوط منحنی متنوب در نما، تکرار و ریتم در تاق و قوس، هماهنگی نوع تزیینات و رنگ، مشابهت سرستون‌ها، وحدت عناصر و طراحی نما، رعایت تقارن ستون‌ها و سرستون‌ها در نما بروز یافت؛ درک کلی از مجموعه تزیینات به‌واسطه‌ی مرتبط بودن این عناصر با یکدیگر محقق گردید (Amini, Motalebi, and Dabagchi 2020). نقوش تزیینات تحت تأثیر غرب شامل اشکال انتزاعی، اسلیمی، ختایی، گل‌فرنگی، مناظر،

شکارگاه، گل و مرغ، تصاویر شاهان، شیر و خورشید و فرشتگان قرار گرفت (Momeni, Attarian, and Ghadrddan 2015). ویژگی‌های تزئینات معماری قاجاری، بر اساس پیشینه این پژوهش در ذیل بیان شده است:

جدول ۲: ویژگی‌های تزئینات معماری

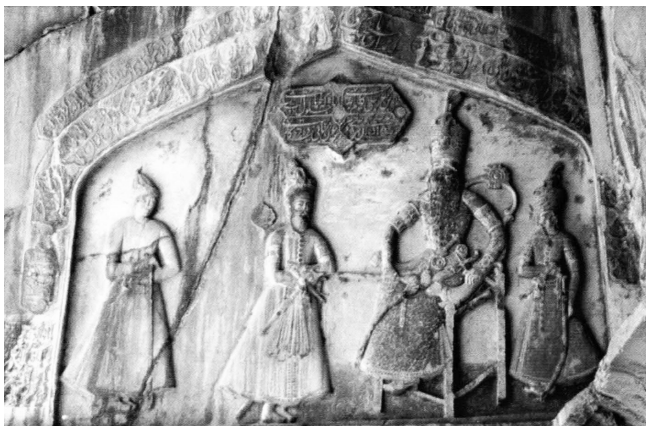
گچبری	گچبری‌های سنتی: استفاده از نقوش و عناصر ایرانی؛ گچبری‌های تلفیقی: ترکیب نقوش ایرانی و غربی.
حجاری	تقلید از معماری سنتی ایرانی؛ تأثیرپذیری از معماری غربی؛ تلفیق هنر معماری ایرانی و غربی.
کتیبه‌نگاری	کتیبه‌نگاری قاجاری همراه با کاشی هفت‌رنگ و به‌صورت عملکرد اجرایی گذشته انجام شد.
کاشی‌کاری	اجرای سنتی؛ به‌کارگیری مضامین مشابه با نمونه‌های غربی؛ کاربرد کاشی‌کاری تلفیقی؛ استفاده از نقوش گیاهی، طبیعت، نقش انسان‌ها؛ الگو گرفتن از رنگ‌های گرم و رواج تکنیک کاشی هفت‌رنگ.
نقاشی	دوران سلطنت فتحعلی‌شاه و محمدشاه: برخورداری از نگرش آرمانی در نقاشی کاخ‌ها و بناهای مسکونی؛ نقاشی‌ها به‌صورت تک‌چهره از پادشاه؛ استفاده از رنگ روغن؛ به‌کارگیری قرینه‌سازی؛ ورود آثار مذهبی و شمایل حیوانات؛ رعایت اصول نگارگری ایرانی. دوران سلطنت ناصرالدین‌شاه: تحولات نقاشی ایرانی و تأثیرگذاری مجدد بر شیوه‌ی سنتی هنر ایرانی، الگوپذیری از نقاشی غربی.

اجتماعی و فرهنگی در چارچوب یک نظام سازمان‌یافته صورت گرفت و موجب پدیدآمدن قصر حکومتی، میدان مشق، نقاره‌خانه، مسجدجامع، بازار، میدان توپخانه و دیوان‌خانه در کرمانشاه شد (Broumand Sorkhabi, 2009, 170).

۳-۱- شهر قاجاری کرمانشاه

کرمانشاه در این دوران به‌عنوان مرکز حکومت محمدعلی میرزا دولت‌شاه، که شامل قسمت پهناوری از منطقه غرب ایران، شناخته می‌شد. مطابق اسناد و توصیفات تاریخ‌نگاران، تاجران، مسافران و نقشه‌شهر، تغییرات در توسعه کرمانشاه با توجه به موقعیت‌های سیاسی، اقتصادی،

شکل ۳: نقش حجاری شده از فتحعلی‌شاه و محمدعلی میرزا دولت‌شاه در طاق بستان



شکل ۲: نقشه کرمانشاه در دوران قاجار



شکل ۴: مرکز شهر قاجاری کرمانشاه (میدان توپخانه، میدان مشق و عمارت دیوانخانه)



تحولاتی را در به‌کارگیری مصالح و تزیینات پدید آورد که در ذیل بیان شده است:

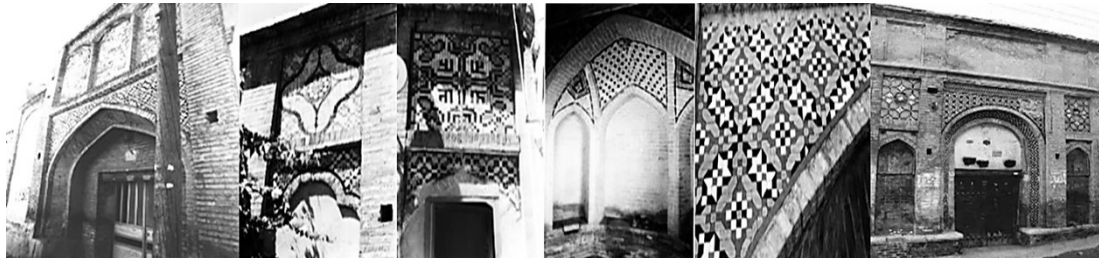
تحولات کاربرد مصالح: سازه: در آغاز این دوره مصالح سازه به‌صورت آجر و چوب بود و به‌کارگیری دیوار باربر و چوبی در ستون و سقف بناها قابل مشاهده است. با ورود الگوهای فرنگی، استفاده از سنگ و ورق فلزی در پوشش سقف رواج یافت. نما: مصالح نما بیش‌تر از نوع آجرهای تراش‌دار و مهری بود و در پنجره و رخام مورد استفاده قرار گرفت و به‌کارگیری چوب در درها و پنجره‌ها و استفاده از چوب و فلز در نرده‌ها مشهود است. شیوه اجرا؛ متداول‌ترین شیوه به‌صورت تلفیقی است.

خصوصیات تاریخی و ساختار طبیعی کرمانشاه در پدیداری استخوان‌بندی هسته اولیه شهر، رشد فضاها، شبکه‌های دسترسی بین شهری، عناصر شاخص کالبدی نقش به‌سزایی داشت و با وجود مسیر ارتباطی و اهمیت سیاسی کرمانشاه کنسولگری‌های روسیه و انگلستان در این شهر شکل گرفت. کرمانشاه به‌عنوان مرکز تجاری، سیاسی، ارتباطی و نظامی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بود و این شرایط موجب تداوم حیات شهر و پیدایش ساختارهای شهری متعدد گردید.

۳-۲- ویژگی‌های تزیینات خانه‌های کرمانشاه

ورود الگوهای معماری غرب به معماری مسکونی کرمانشاه

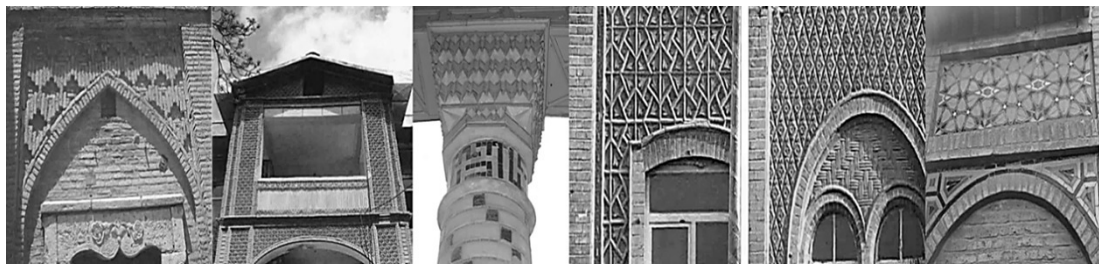
شکل ۵: نمای خانه‌ها



نوع آجر از قطعه‌های مسطح آجر یا منحنی با نقش‌های مختلف تهیه شده است. مهری یا نقش‌دار: این آجر مربع شکل، مستطیل، لوزی و چلیپا با نقش‌های برجسته یا فرورفته در نما به‌کار رفته است.

تحولات تزیینات: آجرکاری: در ابتدای این دوره تزیینات آجری، در نماها، سردر، کتیبه، قاب پنجره، ستون، جرز و لچکی قابل مشاهده است. انواع: قالبی و تراش‌دار: این‌گونه آجر در اندازه‌ها و شکل‌های مختلف با طرح و نقش‌های متنوع در نمای بناها استفاده شده است. قواره‌بری: این

شکل ۶: آجرکاری



اسطوره‌ای، گل و پرنده تزیین شده و کاربرد غالب رنگ‌های زرد و نارنجی در تزیینات کاشی‌کاری مشهود است.

کاشی‌کاری: به‌صورت هفت‌رنگ با نقوش اسلیمی، ختایی، تصاویری از پادشاهان، داستان‌های ادبی، حماسی، قرآنی،

شکل ۷: کاشی‌کاری



گچبری و آئینه‌کاری: با نفوذ تجدد در خانه‌های اشراف رواج یافت و به‌کارگیری شیشه‌های رنگی دارای طرح‌های گل و بوته و اسلیمی و محدب آئینه‌ای مرسوم شد و با نقاشی و خطاطی در متن‌بندی، رسمی‌بندی، سقف و مقرنس به‌صورت تلفیقی اجرا گردید.

شکل ۸: گچبری و آئینه‌کاری



و غرب را آشکار نماید انتخاب شده و ویژگی‌های معماری هشت نمونه از خانه‌ها بررسی شده است.

۴. ویژگی‌های معماری خانه‌های منتخب

با بررسی مبانی نظری، نمونه‌های موردی به‌صورتی که از نظر تاریخ احداث، روند تاثیرپذیری از معماری سنتی

جدول ۳: خانه‌های منتخب

خانه اکبری	
	موقعیت محدوده همجواری دوره ساخت مالک پلان وجه تناقض ورودی مصالح سقف بام تزئینات نمای بیرونی نمای داخلی تراس سبک
	محله فیض‌آباد گذر جلوخان تکیه بیگلربیگی و مسجد جامع قاجار خواجه جوری بغدادی درونگرا وجود پنجره‌های بزرگ متناقض با ویژگی‌های خانه درونگرا ارتباط هشتی ورودی با پیش ورودی اتاق پذیرایی و حیاط
	آجر چوبی کاهگل، آسفالت و شیروانی آجر، هره‌چینی و قاب‌بندی چوبی و گچبری پنجره‌های بزرگ و کنسول‌های چوبی نماهای یکپارچه، دارای تقارن و تعادل مشرف به حیاط بغدادی

خانه باروخ



موقعیت	محلہ فیض آباد
دوره ساخت	قاجار
مالک	خواجہ باروخ، رندہ کش
پلان	درونگرا
ورودی	دارای تاق نماہای آجری و دسترسی بہ حیاط بیرونی و اندرونی
حیاط	اتاق‌های مسکونی در ضلع شمالی حیاط
مصالح	آجر
نمای بیرونی	ستون‌های آجری، سرستون‌های آجری و مقرنسی
حوضخانہ	ضلع شمالی حیاط بیرونی، نورگیری از دو طرف
تالار	ضلع غربی حیاط
حمام	با سقف گنبدی
تزیینات	ایوان ستون دار، نردہ فلزی
ستون	ستون: طبقہ همکف، اول و سرستون: مقرنس بدنہ ستون: معقلی کاری
محدودیت	دسترسی ضلع شمالی در مالکیت دیگری است

خانه سعدوندی



موقعیت	محلہ چنانی
محدودہ	خیابان جوانشیر، حمام آئینہ و کوچہ سعدوندی
همجواری	بازار
دوره ساخت	قاجار
مالک	سعدوندی
پلان	درونگرا
قدمت	۲۰۰ سال
ورودی	با زاویہ محدود و چرخش بہ حیاط
مصالح	آجر
در	چوبی
بام	کاهگل، آسفالت و شیروانی
تزیینات	آجرکاری: ورودی؛ تزیینات چوبی: درہا و پنجرہ‌ها و ارسی؛ کاشی کاری و گچبری: سقف و دیوار و شیشہ‌های رنگی: غرب بنا
نما	متقارن و متعادل
اقلیم	اقلیم موثر بر شکل گیری خانہ
خلاقیت	بہرہ گیری از شیب زمین

خانه فیض مهدوی



موقعیت	محله علافخانه
محدوده	بازار
بنا	۲ طبقه
دوره ساخت	قاجار
مالک	فیض مهدوی
پلان	درونگرا
ساختار	یکپارچه
ورودی	ایجاد ارتباط و حفظ حریم
مصالح	آجر، خشت، سنگ، چوب، خاک، فلز، آهک، گچ
سقف	چوبی
بام	شیروانی
تزیینات	گچبری، آجرکاری، نرده‌های فلزی، قاب‌بندی و آهک‌بری
جبهه غربی	دو ستون آجری با سرستون مقرنس، وجود ساباط
فضاها	دارای ارسی و اتاق‌های زیاد

خانه معتضالدوله



موقعیت	محله وزیری
محدوده	میدان وزیری
دوره ساخت	قاجار
مالک	معتضالدوله
پلان	درونگرا
ورودی	دسترسی از ورودی و هشتی به حیاط
ضلع شرقی	ورودی، ارسی بسیار زیبا هشتی و حمام
ضلع شمالی و غربی	اتاق‌های بزرگ، ارسی
ضلع جنوبی	انباری
مصالح	آجر
سقف	چوبی
بام	کاهگل، آسفالت، شیروانی
تزیینات	آجر در نمای بیرونی، هره‌چینی، قاب‌بندی چوبی، گچبری

خانه یزدی

		موقعیت محدوده دوره ساخت مالک پلان حیاط مصالح سقف و بام	محله فیض آباد خیابان امام جمعه قاجار یزدی درونگرا دارای سه حیاط آجر سقف: تیر آهن، سقف زیر زمین: تاق جناغی بام: کاهگل، شیروانی آهنی
		تزئینات	ایوان ستون دار، قوس، تزئینات آجری و گچبری
		نمای بیرونی	آجرکاری، نرده آهنی، تزئینات چوبی، معقلی کاری

سنتی و غربی در هریک از شاخصه‌ها بر کل ویژگی‌های معماری سنتی و غربی مربوط به آن شاخصه در واحد درصد، به تفکیک بیان شده است. نتایج حاصل از این تحلیل در پاسخگویی به سؤالات این پژوهش براساس مقایسه تطبیقی مؤلفه‌های تعیین شده و ارزیابی آن‌ها مؤثر بوده است.

۵. ارزیابی تطبیقی تاثیرات توسعه معماری سنتی و غرب در تزئینات خانه‌های منتخب

ارزیابی مطابق با تعیین میزان تاثیرگذاری معماری بر مؤلفه‌های تعیین شده «ساختار، عناصر و کاربرد در تزئینات» صورت پذیرفته است. چگونگی و میزان تاثیرگذاری، به صورت نسبت تعداد ویژگی‌های معماری

جدول ۴: تزئینات معماری

مرحله اول: تاثیرگذاری معماری سنتی					
رنگ	تصاویر	تقارن	اشکال و نقوش	گونه	
تقدم استفاده از رنگ‌های سرد به گرم	عدم استفاده از تصاویر موجودات ذی‌روح	ایجاد تقارن در نقوش تزئینی	صلابت اشکال و نقوش طبیعت گریز به شکل هندسی اسلیمی و ختایی	تقدم تزئینات داخلی بر خارجی	ساختار
کاشی کاری، رنگ کاری، گچبری	شیشه رنگی، کاربندی	آئینه کاری، آهک‌بری	منبت کاری، نقاشی، آجر کاری	کتیبه، مقرنس کاری	عناصر
تزئینات بیرونی					
فضای سبز	آب نما	ستون‌ها و تاق نماها	کاشی کاری	آجرکاری	کاربرد
تزئینات درونی					
کاربندی، نقاشی، آهک‌بری	رنگ کاری، آئینه کاری	سقف‌های چوبی با گره‌چینی	کاربرد	آجرکاری	

مرحله دوم: تاثیرگذاری معماری غرب

گونه	اشکال و نقوش	تقارن	تصاویر	رنگ	
ساکنان	تقدم تزیینات خارجی بر داخلی	اشکال آزاد و نقوش طبیعی یا تزیینات هندسی نئوکلاسیک	عدم رعایت تقارن در نقوش تزیینی	استفاده از تصاویر موجودات ذی‌روح	تقدم استفاده از رنگ‌های گرم به سرد
	کتیبه، مقرنس کاری	منبت کاری، نقاشی و آجر کاری	آئینه کاری، لوستر	شیشه رنگی، کاشی کاری، گچبری	کاغذ دیواری، رنگ کاری، سنتوری
سقف‌های تخت و برجسته، پرده‌های مخمل و مجسمه					
تزیینات بیرونی					
کاربرد	آجر کاری	کاشی کاری	ستون‌ها و طاق نماها	آب نما، فضای سبز	سنتوری، در و پنجره
	تزیینات درونی				
کاشی کاری، گچبری، رنگ کاری، سقف‌های چوبی با گره‌چینی، آئینه کاری، نقاشی روی پارچه، کاغذ دیواری پارچه‌ای، لوستر، پرده‌های مخمل و مجسمه					

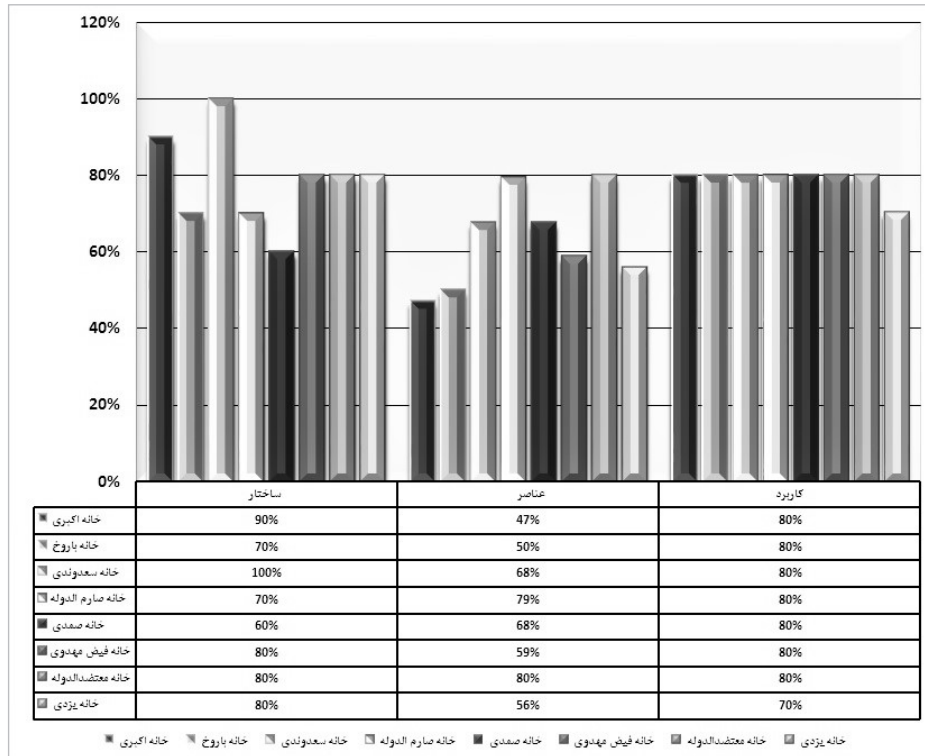
طبق شاخصه‌های تعیین شده، نمونه‌های موردی ارزیابی شده است.

جدول ۵: ارزیابی شاخصه‌ها

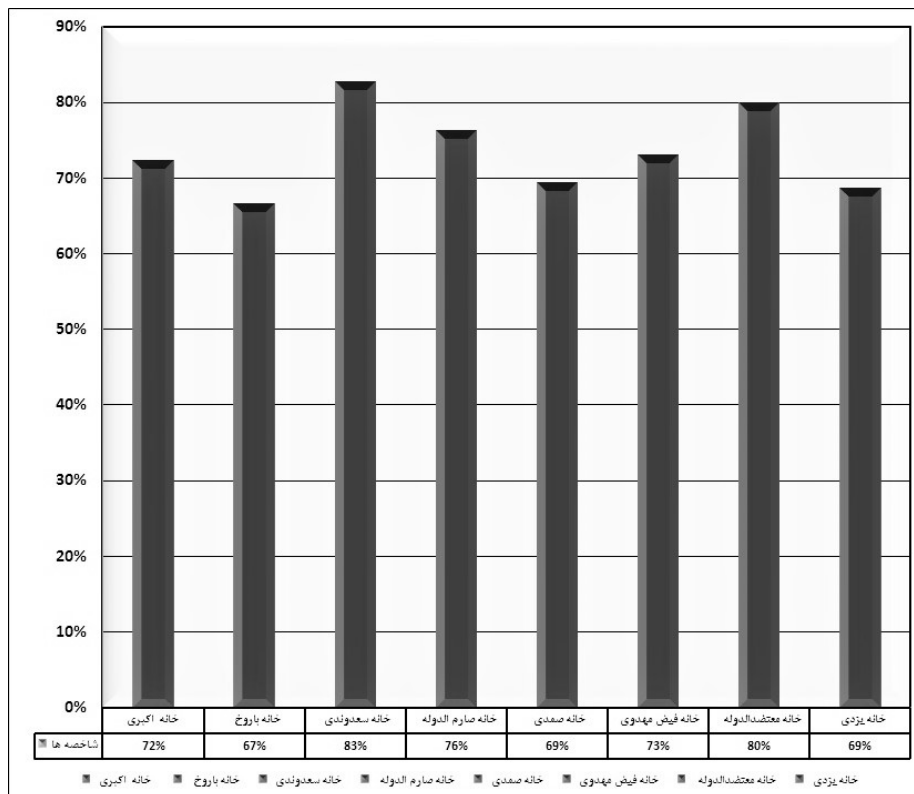
میانگین مرحله اول و دوم

نتایج ارزیابی	ساختار	عناصر	کاربرد
خانه اکبری	۹۰٪	۴۷٪	۴۶٪
خانه باروخ	۷۰٪	۵۰٪	۶۳٪
خانه سعدوندی	۱۰۰٪	۶۸٪	۷۱٪
خانه صارم‌الدوله	۷۰٪	۸۰٪	۷۹٪
خانه صمدی	۶۰٪	۶۸٪	۷۷٪
خانه فیض مهدوی	۸۰٪	۵۹٪	۷۶٪
خانه معتضدالدوله	۸۰٪	۷۷٪	۸۰٪
خانه یزدی	۸۰٪	۵۶٪	۷۰٪

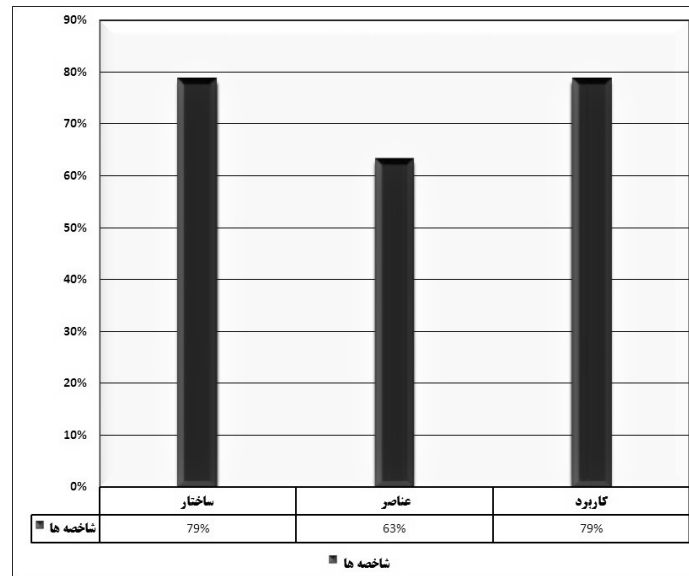
شکل ۹: شاخصه‌ها



شکل ۱۰: میزان تاثیرگذاری



شکل ۱۱: تعیین درصد نسبی تأثیرگذاری شاخصه‌ها



آجرکاری، کاشی خشتی و هفت‌رنگ، ارسی‌های پرکار و با جزئیات بیش‌تر پدیدار شده است. دوره دوم، با ویژگی‌های پیشانی شاخص بنا، قوس‌های نیم‌دایره، کنگره‌سازی رخبام، ستون و سرستون فرنگی، گچبری نیم‌برجسته تحت تأثیر نقوش فرنگی، دیوارنگاری‌های واقع‌گرا، آجرکاری، کاشی خشتی و هفت‌رنگ، تزئین ارسی‌ها، شیشه‌های رنگی بروز یافته است. دوره سوم، با ویژگی‌های پیشانی شاخص بنا، قوس‌های نیم‌دایره، کنگره‌سازی رخبام، قوس جناغی، ستون و سرستون فرنگی، گچبری و نقاشی با الهام از طبیعت با نگرش غربی، مقرنس و کاربردی، آجرکاری، کاشی خشتی و هفت‌رنگ و نرده و درهای فلزی متجلی شده است.

یافته‌های حاصل از ارزیابی تزیینات نشان‌دهنده‌ی آن است که، شاخصه‌ها به‌صورت «ساختار، عناصر و کاربرد در تزیینات» است و از مولفه‌های معماری سنتی و غرب به شرح ذیل تأثیر پذیرفته است:

ساختار در مرحله اول، با کاربرد در گونه «تقدم تزیینات داخلی بر خارجی»، اشکال و نقوش «صلابت اشکال و نقوش طبیعت گریز به شکل هندسی اسلیمی و ختایی»، تقارن «ایجاد تقارن در نقوش تزیینی»، تصاویر «عدم استفاده از تصاویر موجودات ذی‌روح» و رنگ «تقدم استفاده از رنگ‌های سرد به گرم» بررسی شده است. عناصر در مرحله اول، با کاربرد در کتیبه، مقرنس‌کاری، منبت‌کاری، نقاشی، آجرکاری، آئینه‌کاری، آهک‌بری، شیشه‌های رنگی، کاربردی، کاشی‌کاری، رنگ‌کاری و گچبری مورد تحلیل قرار گرفته است. کاربرد در مرحله اول، در تزیینات بیرونی به‌صورت «آجرکاری، کاشی‌کاری، ستون‌ها و تاق‌نماها، آب‌نما و فضای سبز» و در تزیینات درونی به‌صورت «آجرکاری، کاشی‌کاری، گچبری، سقف‌های چوبی، رنگ‌کاری، آئینه‌کاری، کاربردی، نقاشی

یافته‌های حاصل از بررسی ویژگی‌های دوره‌های مختلف معماری، الگوهای ساختار فضایی و تحلیل تطبیقی ویژگی‌ها و نحوه‌ی تأثیرپذیری از مولفه‌های معماری سنتی ایرانی و نفوذ توسعه معماری غرب در هشت نمونه از خانه‌ها، به تفکیک بیانگر آن است که:

- تحولات معماری خانه‌ها در دوره اول با سبک سنتی، با الهام از گذشتگان و حفظ هویت و معیارهای اصیل معماری ایرانی از خط آسمان صاف، پله در محور بنا و حیاط مرکزی در طراحی بنا به‌صورت درونگرا ظاهر شده است. در دوره دوم با سبک غربی، همزمان با آغاز تأثیرات گسترده هنر و معماری غرب در ایران با الگوبرداری از معماری غرب از خط آسمان صاف، پله در محور بنا و حیاط مرکزی در طراحی بنا به‌صورت درونگرا بروز یافته است. در دوره سوم با سبک تلفیقی، با الهام از گذشتگان و الگوبرداری از معماری غرب تلفیق معماری سنتی با معماری غرب شکل گرفت و از خط آسمان صاف و شکسته، پله در محور بنا و حیاط مرکزی و پلکان داخلی به تقلید از غرب در طراحی بنا به‌صورت درونگرا- برونگرا نمود یافته است.

- تحولات سازه بناها در دوره اول، به‌صورت دو طبقه با بام تخت با تیرهای چوبی؛ در دوره دوم، دو طبقه با بام‌های شیب‌دار فلزی و تخت با تیرهای چوبی و در دوره سوم نیز دو یا سه طبقه با بام‌های شیب‌دار فلزی و تخت با تیرهای چوبی نمایان شده است.

- تحولات الگوهای ساختار فضایی را نیز به‌صورت دو ساختار متفاوت در دوره اول و دوم: الگوی درونگرا و دوره سوم: الگوی درونگرا- برونگرا تحت تأثیر قرار داده است.

- تحولات تزیینات در سه دوره معماری به‌صورت دوره اول، با ویژگی‌های تقارن در نما، قوس‌های تیزه‌دار، قوس جناغی، گچبری، مقرنس و کاربردی، منبت‌کاری،

مدرنیسم و توسعه در معماری قاجاری کرمانشاه، با تشکیل اکولوژی شهر، احداث خیابان‌ها و تشکیل محلات و در عرصه‌ی معماری با ایجاد فضاهای جدید، تحولات در فرم، پوسته و تزئینات در ساختار کالبدی پدیدار شده است. ورود الگوهای غرب به معماری مسکونی، منجر به نمایان شدن تغییرات تزئینات در کاشی‌کاری، آجرکاری، آئینه‌کاری، گچبری، مقرنس‌کاری، منبت‌کاری، نقاشی و استفاده از شیشه‌های رنگی گردیده که از لحاظ رنگ، تنوع موضوعات و نقوش تزئینی شامل اشکال انتزاعی، اسلیمی، ختایی، مناظر و شکارگاه، تصاویر شاهان و شاهزادگان بوده و بخش گسترده‌ای از بافت شهر را تحت تاثیر قرار داده است. ارزیابی نشان‌دهنده‌ی آن است که، ساختار، در خانه سعدوندی در بالاترین سطح و در خانه صمدی در پایین‌ترین سطح مشاهده می‌شود؛ عناصر، در خانه معتضالدوله در بالاترین سطح و در خانه اکبری در پایین‌ترین سطح قرار دارد و کاربرد، در خانه یزدی در پایین‌ترین سطح و سایر نمونه‌ها به صورت یکسان در بالاترین سطح است. ارزیابی میزان تاثیرگذاری تزئینات نشان‌دهنده‌ی آن است که، خانه سعدوندی در بالاترین سطح و خانه باروخ در پایین‌ترین سطح قرار دارد. ارزیابی تعیین درصد نسبی تاثیرگذاری شاخصه‌ها نشان‌دهنده‌ی آن است که، ساختار و کاربرد تزئینات به صورت یکسان در بالاترین سطح قرار دارد و عناصر تزئینات قابل مشاهده است. در نتیجه تحلیل تطبیقی، تحولات تزئینات طی سه دوره‌ی معماری متفاوت در «سبک سنتی، سبک غربی و سبک تلفیقی» متجلی شده است. با توجه به شاخصه‌های اصلی در ارزیابی، تاثیرپذیری و الگوبرداری تزئینات در دوره‌ی اول با الهام از گذشتگان، حفظ هویت و معیارهای اصیل، تحت تاثیر مولفه‌های تزئینات سنتی؛ در دوره‌ی دوم همزمان با آغاز تاثیرات گسترده هنر و معماری غرب در ایران، تحت تاثیر مولفه‌های تزئینات غرب و در دوره‌ی سوم با الهام از گذشتگان و الگوبرداری از معماری غرب به صورت تزئینات تلفیقی نمود یافته است. در راستای ادامه تحقیقات به پژوهشگران در این زمینه موضوعات ذیل پیشنهاد می‌شود:

۱. بررسی تحلیلی و تطبیقی تزئینات خانه‌ها به صورت مطالعات منطقه‌ای در سایر نقاط ایران؛ ۲. استفاده از مراحل روش تحقیق این پژوهش، در تحلیل موضوع مشابه در دوره تاریخی متفاوت ایران؛ ۳. بررسی چگونگی وابستگی و الگوپذیری بناها از هنر معماری در دوره تاریخی به صورت مطالعات منطقه‌ای در سایر نقاط ایران؛ ۴. بازآفرینی هویت و عملکرد خانه‌ها در هسته مرکزی شهرها و فراهم نمودن مقصد گردشگری توسط برنامه‌ریزان و طراحان شهری.

دیواری و آهک‌بری» نمایان شده است. ساختار در مرحله دوم، با کاربرد در گونه «تقدم تزئینات خارجی بر داخلی»، اشکال و نقوش «اشکال آزاد و نقوش طبیعی یا تزئینات نفوکلایسیک»، تقارن «عدم رعایت تقارن در نقوش تزئینی»، تصاویر «استفاده از تصاویر موجودات ذی‌روح» و رنگ «تقدم استفاده از رنگ‌های گرم به سرد» بررسی شده است. عناصر در مرحله دوم، با کاربرد در کتیبه، مقرنس‌کاری، منبت‌کاری، نقاشی، آجرکاری، آئینه‌کاری، لوستر، شیشه‌های رنگی، کاشی‌کاری، گچبری، کاغذ دیواری، رنگ‌کاری، سنتوری، سقف‌ها و پرده مخمل و مجسمه مورد تحلیل قرار گرفته است. کاربرد در مرحله دوم، در تزئینات بیرونی به صورت «آجرکاری، کاشی‌کاری، ستون‌ها و تاق نماها، آب‌نما، فضای سبز، سنتوری و در و پنجره» و در تزئینات درونی به صورت «کاشی‌کاری، گچبری، رنگ‌کاری، سقف‌های چوبی، آئینه‌کاری، نقاشی روی پارچه، کاغذ دیواری، لوستر و پرده مخمل و مجسمه» نمایان شده است.

شاخصه‌های متأثر از تزئینات معماری سنتی و غرب در تزئینات، شاخصه ساختار در «خانه سعدوندی» در بالاترین سطح و به ترتیب در «خانه‌های اکبری، فیض‌مهدوی، معتضالدوله، یزدی، باروخ، صارم‌الدوله» و در «خانه صمدی» در پایین‌ترین سطح قرار دارد. شاخصه عناصر در «خانه معتضالدوله» در بالاترین سطح و به ترتیب در «خانه‌های صارم‌الدوله، سعدوندی، صمدی، فیض‌مهدوی، یزدی، باروخ» و در «خانه اکبری» در پایین‌ترین سطح قابل مشاهده است. شاخصه کاربرد در خانه‌های «اکبری، باروخ، سعدوندی، صارم‌الدوله، صمدی، فیض‌مهدوی، معتضالدوله» در سطح یکسان و در «خانه یزدی» پایین‌ترین سطح را به خود اختصاص داده است. میزان تاثیرگذاری تزئینات معماری سنتی و غرب در تزئینات، «خانه سعدوندی» در بالاترین سطح و به ترتیب در «خانه‌های معتضالدوله، صارم‌الدوله، فیض‌مهدوی، اکبری، صمدی، یزدی» و در «خانه باروخ» در پایین‌ترین سطح قرار دارد. تعیین درصد نسبی تاثیرگذاری شاخصه‌ها، درصد نسبی به ترتیب در «ساختار و کاربرد» در سطح یکسان و سپس در «عناصر» قابل مشاهده است.

۶. نتیجه‌گیری

تحولات معماری در دوره قاجار، با بروز فرآیند توسعه و الگوبرداری از تمدن غرب در فضای سنتی جامعه ایران پدید آمد؛ این تغییرات به واسطه‌ی تاثیرات روابط اجتماعی، تفکیک اقشار جامعه و پیدایش نیازهای جدید، با شکل‌گیری و توسعه‌ی فضاهای متفاوت با نحوه‌ی زندگی گروه‌های مختلف مردم گسترش پیدا کرد. یافته‌های این پژوهش بیانگر آن است که، پیدایش

تشکر و قدردانی

این مقاله هیچ حامی مالی و معنوی نداشته است.

تعارض منافع

این مقاله فاقد هرگونه تعارض منافی است.

فهرست منابع

- Afshar Asl, Mehdi, and Mohammad Bagher Khosravi. 1998. Iran's architecture in the Qajar period. *Honar* 36: 127-137.
- Afshar Sištani, Iraj. 1992. Kermanshahan and its ancient civilization including: natural, geographical, historical, social and economic conditions. Tehran: Zarin.
- Afzal Tousi, Efat Al-sadat, Golnaz Selahi, and Ladan Selahi. 2012. A study of tile paintings with motifs of Qajar women in the houses of Shiraz. *Women in Culture and Art* 3: 577-594. <https://doi.org/10.22059/jwica.2014.50246>. [in Persian]
- Amini, Fariba, Qasem Motalebi, and Samaneh Dabagchi. 2020. Recognizing Iran's contemporary architecture based on the aesthetic aspects of Qajar historical buildings (case study: decorations of late Qajar royal palaces in the capital). *Pazhuheshname tarikh* 59: 1-22. https://history.bojnourd.iau.ir/article_675606. [in Persian]
- Armaghan, Maryam, Hossein Soltanzadeh, and Homa Irani Behbahani. 2013. Architecture and culture in noble houses of Tehran during the Qajar period. *Pazhuheshhay ensan shenasi Iran* 1: 29-50. <https://doi.org/10.22059/ijar.2013.50672>. [in Persian]
- Babazade Oskouei, Solmaz, and Golnaz Pakravan. 2011. "Examining the prominent patterns in the design of the main facades of the houses of the Qajar period and the beginning of the first Pahlavi period in Tabriz". *Proceedings of the National Conference on Structures, Roads, and Architecture*. Chalous: Islamic Azad University, Chalous branch. <https://civilica.com/doc/149768>. [in Persian]
- Bani Masoud, Amir. 2012. *Contemporary architecture of Iran in struggle between tradition and modernity*. Tehran: Honar-e Memari.
- Bayat, Azizallah. 1978. *Brief geography of Kermanshah*. Kermanshah: Bina Publishing.
- Bigleri, Hormuz. 1997. *The history of Kermanshah in the Qajar era: an approach to the social, political, and economic history of Kermanshah including historical documents*. Kermanshah: Taq Boštan.
- Broumand Sorkhabi, Hedayatallah. 2009. In search of urban identity of Kermanshah. Urban Planning and Architecture Study and Research Center.
- Dabdabeh, Mohammad, and Amirhossein Farhinia. 2018. "Investigating the effect of the change of use on the interior architecture of Behnam's historic house into an educational space (Faculty of Architecture)". In *Proceedings of the International Conference on Civil Engineering, Architecture and Urban Development Management in Iran*. Tehran: Tabriz University and Shahid Madani University of Azerbaijan. <https://civilica.com/doc/847086>. [in Persian]
- Ebrahimi, Gholamreza., Hossein Soltanzadeh, and Ghazal Keramati. 2017. The reflection of Western culture in the evolution of lifestyle and architecture of late Qajar houses in Hamedan. *Bagh Nazar* 47: 29-38. https://www.bagh-sj.com/article_45082. [in Persian]
- Farhad, Sharareh, and Eric Kashani. 2009. "Survey of architecture and urban planning in the Qajar period." In *Proceedings of the first contemporary architecture and urban planning conference*. Gonbad-e Kavus: Islamic Azad University, Gonbad-e Kavus. <https://civilica.com/doc/84088>. [in Persian]
- Ghasemi Sichani, Maryam, and Gholam Hossein Memarian. 2010. Typology of Qajar period house in Isfahan. *Hoviat Shahr* 7: 87-94. https://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_1138. [in Persian]
- Gudarzi, Morteza. 2009. *Aine khial: review and analysis of architectural decorations of the Qajar period*. Tehran: Sureh mehr publishing company.
- Haeri Mazandarani, Mohammad Reza. 2009. *House, culture, nature: architectural review of historical and contemporary houses*. Tehran: Urban Planning and Architecture Study and Research Center.
- Haj Mohamadi, Sahar, Vahid Ahmadi, Mohsen Tabassi, and Seyed Mohsen Seyed Alhosseini. 2021. An Investigation of the effect of cultural consumption index on the external façade in residential architecture: (A case studies of Tehran). *Creative City Design* 4(3): 117-131. https://journals.iau.ir/article_688381.
- Kamali, Mohammad Reza. 2010. Survey of the architecture of the Qajar period. *Danesh-e maramat& miras farhangi* 6(4): 47-57. <https://ensani.ir/fa/article/318722>. [in Persian]
- Karimi, Bahman. 1938. *Detailed historical geography of western Iran*. Tehran: Farhang printing house.
- Kateb, Fatemeh. 2012. *Architecture of Iranian houses*. Tehran: Printing and publishing organization affiliated with endowments and charitable affairs.
- Khakpour, Mojgan, Mojtaba Ansari, and Ali Tahernian. 2010. Typology of houses with old structure in Rasht city. *Honar-ha-ye Ziba* 41(2): 29-42. https://jfaup.ut.ac.ir/article_22266. [in Persian]
- Kianmehr, Qobad, Bahareh Taqvi Nejad, and Sediqeh Mirsalehian. 2015. Typology of quarried decorations in the solar form of doors (case study: doors of royal buildings of the Qajar period in Tehran). *Negareh* 34: 85-101. https://negareh.shahed.ac.ir/article_1242. [in Persian]
- Makinejad, Mehdi. 2017. *History of Iranian art in the Islamic period: architectural decorations*. Tehran: Samt.

- Memarian, Gholamhossein. 1993. *Introduction to Iranian residential architecture: Introverted typology*. first edition. Tehran: Soroush danesh.
- Momeni, Kourosh, Kourosh Attarian, and Reza Ghadrddan Gharamaleki. 2015. Investigating the decorations of Qajar houses in Qom, (case study: Shakeri House of Qom). *Journal of Islamic Art* 2(7): 128-142. <https://doi.org/10.22077/nia.2015.656>. [in Persian]
- Moradi, Yusuf. 2003. *The cultural heritage of Kermanshah*. Tehran: Iran's Cultural Heritage Organization.
- Qayumi Bidhendi Mehrdad. 2004. Historical interpretative research in architecture. *Sofeh* 3(39): 67-101. https://soffeh.sbu.ac.ir/article_99988. [in Persian]
- Qelichkhani, Behnam. 2011. "An analytical approach to the evolution of the Iranian house during the Qajar era." In *Proceedings of the National conference of Islamic Iranian Architecture and urban planning*. Rasht: Gilan University.
- Qobadian, Vahid. 2004. *Dar al-Khilafeh Naseri, tradition and modernity in Tehran's contemporary architecture*. Tehran: University of Tehran.
- RamezanJamaat, Mina, and Javad Neyeštani. 2012. The manifestations of modernity and tradition in the entrance spaces of houses in Tehran in Qajar Era. *Honar-ha-ye Ziba* 44: 65-75. https://jfaup.ut.ac.ir/article_23977. [in Persian]
- Riyazi, Abolhasan. 2009. The effect of modernity on the spatial organization of the city of Tehran at the end of the Qajar period. *Tahghighat-e farhangi* 3(3): 129-148. <https://doi.org/10.7508/ijcr.2010.11.006>. [in Persian]
- Roshandel, Zahra, Hassan Hashemi Zarjabad, and Hamidreza Ghorbani. 2015. Architectural investigation of traditional Qajar houses in Nehbandan with emphasis on Nematullah Taqvi house. *Knowledge of restoration and cultural heritage* 7(4): 1-18. <https://ensani.ir/fa/article/358835>. [in Persian]
- Saremi Naeini, Davoud, and Masoudi Zabihollah. 2010. "Studying and investigating the historical houses of Birjand in the Qajar period." In *Proceedings of the Iranian house regional conference*. Gonbad-e Kavus: Islamic Azad University, Gonbad-e Kavus branch. <https://civilica.com/doc/101675>. [in Persian]
- Shahroudi, Marziyeh. 2014. "The impact of cultural interactions between Iran and Europe on Iranian architecture in the Qajar period (case study: Golestan palace buildings complex)." In *Proceedings of the National conference of native architecture and urban planning of Iran*. Yazd: Yazd University of science & art. <https://civilica.com/doc/544638>. [in Persian]
- Soltani, Mohammad Ali. 2002. *Historical geography and detailed history of Kermanshah*. Tehran: Soha.
- Tahmasbifard, Mercedeh. 2020. A Comparative Study on Residential Architecture in the Qajar era (Case Study: Mansions in Tehran). *International Journal of Architecture and Urban Development* 10(2): 49-58. <https://doi.org/10.30495/ijaud.2020.15849>.
- Zarei, Hani. 2010. "Investigating the stylistic characteristics of the residential architecture of the Qajar period in Shiraz." In *Proceedings of the National Conference of Contemporary Architecture and Urban Planning of Iran*. Shiraz: Islamic Azad University, Shiraz branch. <https://civilica.com/doc/84255>. [in Persian]

نحوه ارجاع به این مقاله

چالشگر، پگاه، مژگان خاکپور، و علی اصغرزاده. ۱۴۰۲. تحلیل تأثیرات توسعه معماری سنتی و غرب در تزیینات معماری خانه‌های قاجاری، مورد مطالعاتی: شهر کرمانشاه در منطقه غرب ایران. نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر ۱۶(۴۳): ۱۳۳-۱۵۱.

DOI: 10.22034/AAUD.2023.330667.2660

URL: https://www.armanshahrjournal.com/article_176064.html



COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Armanshahr Architecture & Urban Development Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License.

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>



